

Fra København til Californien

Dagbogsoptegnelser af en „Morsingbo“

Else Marie og Paul Kirk Nørgaard

Reykjavík 2002

Disse dagbogsoptegnelser er skrevet af Paul Kirk Nørgård (født den 2. august 1860 og død den 9. september 1951) under hans rejse fra København til Californien i 1890. Paul Kirk Nørgård opholdt sig i Californien i seks år hvorefter han vendte hjem til Danmark igen i 1896. Han blev gift med Else Marie Katrine født Sørensen i 1898 og de købte en ejendom i Gullerup på Mors hvor de siden boede indtil 1930. De fik 12 børn.

Deres datter, Katrin N. Vigfússon, renskrev den originale tekst i 1991 og jeg, Guðbjörg Tómasdóttir, datter af Katrin, har siden maskinskrevet den.

*Reykjavík i august 2002
Guðbjörg Tómasdóttir*

Julimåned 1890

Mandag den 14. forlod jeg København for at påbegynde rejsen til Amerika. Rejsens mål var en plads, som hedder Lompoc og er beliggende i det sydlige Californien, imellem bjergene ude ved Det stille Havs kyster.

Min ven E. havde opholdt sig på denne plads i fire år og arbejdet der med stort held og efter hans opfordring bevæget mig til at foretage den lange rejse til det fjerne Vesten for at søge om den lykke der er så vanskeligt at få del i, i det gamle land — Danmark.

Thingvallaskibet s/s Norge hvormed jeg agtede at rejse, skulle først afgå fra København tirsdag den 16., men private anliggender gjorde det nødvendigt for mig at rejse dagen forud, hvorfor jeg tog over land til Frederikshavn og der gik om bord på s/s Norge, som lagde til der onsdag morgen for at modtage passagerer. Nogle få venner i København mødte for at tage afsked med mig og på banegårdens restaurant nød vi i selskab den sidste gamle Carlsberg. Klokkeren 8 afgik toget og jeg forlod København, hvor jeg havde opholdt mig i omtrent to og et halvt år. På toget traf jeg sammen med en bekendt fra København en skolelærer Holm. Vi gjorde hinanden selskab til Fredericia, han skulle sydpå, jeg nord.

Tirsdag den 15. juli 1890

Endelig efter en lang og kedelig kørsel nåede jeg Frederikshavn. På banegården blev jeg modtaget af Thingvallaselskabts agent hr. Holm. Der var med samme tog flere, som agtede sig samme vej som jeg. Efter anvisning fra hr. Holm tog jeg ind på Hotel Zimbria. Flere af de rejsende og vel alle, som agtede sig til Amerika tog ind på Hotel Zimbria, der ikke just er noget første klasse hotel, men dog i alle henseender ubeklageligt og forholdsvis billigt. Jeg sov på en sofa da alle gæsteværelserne var optagne og jeg foretrak da dette frem for at dele seng med nogen anden. Jeg kom først til ro kl. 12 og stod op igen kl. 4. Med et svensk skib kom om aftenen 12 personer, som skulle med s/s Norge næste dag så der var ialt 44 med store og små.

Onsdag den 16. juli 1890

Efter at være stået op kl. 4 fik vi kaffe og der gik ikke lang tid før vi var færdige til afmars. Det svenske skib s/s Scandia førte os ud til s/s Norge der kom ind på reden klokken 6, gå helt ind i havnen kan det ikke. Nogle havde venner og slægtninge som tog med os ud til s/s Norge hvor indskibningen gik for sig i kort tid og de sidste håndtryk og hilsener blev vekslede. Jeg blev let færdig med mine hilsener og håndtryk da jeg ingen kendte, kun agenten hilste jeg af med og gav ham nogle breve med i land. Og dermed bød jeg Danmark farvel, måske for lang tid? Solen skinnede varmt og fra den tidligste morgenstund. Havet lå blikstille og tilsyneladende i det bedste humør. Så satte vi kursen ad Norge til, hvor vi også skulle indtage en stor del passagerer — (så vel i Christiania som Christianssand). Der var ca 100 emigranter som var gået ombord i København og det lod til at de var blevet godt vant til forholdene den ene nat de havde været der. Det var en blandning af unge og gamle — af danske, svenske, tyske og finske og gud ved hvor de hørte hjemme — men alle var i bedste humør. Det varede kun et øjeblik før det gik lystigt til med musik og sang.

Her mangler der side 5 og 6 i manuskriptet.

12 middag var s/s Norge klar til at stå ud af Christianias havn og lægge vejen efter Christianssand. I Christiania kom 70 emigranter ombord, men mest kvindelige.

Torsdag den 17. juli

Da vi gled ud af Christianias havn udbragte passagererne på s/s Norge et mangfoldigt hurra og et „længe leve Norge“ som besvaredes af de på land stående mænd.. Man får et godt indtryk af de norske — de er smukke og intelligente — og lettere at forstå end svenskerne. Eftermiddagen forløb med at stifte bekendtskab med forskellige af de norske og flere af dem blev mine bedste rejsefæller på hele turen. Kl. 10 blev vi anmodet om at gå til køjs, men det tog dog lang tid før der blev ro. Der blev lavet løjer på alle måder.

Fredag den 18. juli

Da vi kom op på dækket fredag morgen opdagede vi først vi havde nået Christianssand og lå for anker lidt uden for havnen. s/s Norge var for dybtgående til at kunne gå ind til bolværket. Christianssand ligger som Christiania i en dal mellem høje fjelde. Man så folk køre med deres bekendte små heste omkring på fjeldstierne, som de danske kører hen ad den jævne landevej. Uden for byen på en fremspringende klippe lå en fæstning hvis svære kanonmunderinger vendte ud mod vandet. Mod aften blev der nogen søgang som havde søsyge til følge hos enkelte svage personer.

Lørdag den 19. juli

Da vi kom på dækket lørdag morgen var Norges fjelde helt forsvundne. Blæsten holdt ved hele dagen, så der blev ikke så få syge. Dog gik det hele med liv og lyster, der blev danset og løbet frem og tilbage på det store dæk. Om formiddagen så jeg den første hval, som sendte en stor vandstråle til vejrs. En mængde måger krydser omkring skibet og følger os hele dagen, dels for at fange småfisk og for at fange rester som kastes over bord efter måltiderne. Til middag fik vi klipfisk og sød suppe. Hvad der falder mig værst at spise er smørret, men jeg må vel være lidt lovlig kræsen da de fleste er af den mening det er godt.

Søndag den 20. juli

Straks vi kom op fik vi en lille portion vandgrød og omtrent al det sukker til vi ønskede, det smagte mig rigtig godt, blot der havde været lidt mælk til men det er jo noget man ikke kender til på så lange rejser. En time efter fik vi the. Man kan nok få øl at købe på skibet, men en bajer koster 25 øre og så er den dog dårlig opbevaret. Der er dog mange som køber øl så længe de har en skilling. Det er jo folk som trøster sig med at man ikke skal sørge for den dag i morgen. Til middag fik vi en god kødsuppe. Alt er af god kvalitet og vi kan få så meget at spise vi ønsker. Søerne gik temmelig høje og det regnede en del. Så den meste tid forslog man i køjen. Jeg havde megen trang til at sove, hvad forøvrigt er meget godt. Det var særdeles interessant at betragte de høje bølger hvis toppe skinnede i alle regnbuens farver og ikke så sjældent slår en bølge ind over dækket, til skræk for nogen og glæde for andre. En tæt tåge lå lavt hen over havet, hvilket er det søfolkene mest frygter, grundet på en mulig påsejling, hvorfor de lader dampfløjten udstøde mægtige brøl hvert øjeblik, for at advare andre sejlere. Mange forholdsregler bliver taget under en sådan tågeperiode. Hvad der også er meget frygtet, navnlig når man kommer nogle dages rejse ud på havet, er isbjergene, der først menes at forsvinde ved udgangen af august. Vi

passerede i løbet af dagen Skotlands kyst, der blev signaliseret fra skibet, så de på land kunne se hvem vi var og hvorfra vi kommer og som bekendt bliver der da givet telegrafisk meddelelse til Danmark fra signalstationen at det eller det skib er passeret.

Mange holdt søndagsandagt og lige så mange nationer passagererne stammede fra ligeså forskellig var selvfølgelig deres måde at forrette andagten på. Nogle synger uafbrudt i timevis, andre remser en mængde bønner op, falder ned på knæ, kors sig og gør de mærkeligste gebærder: Finnerne holder deres andagt ved at synge nogle løjerlige bugtalmelodier. Her er nu ialt ombord 286 passagerer, der foruden består skibets besætning af 90 mand, så hele antallet bliver 376 personer medtalt lige fra kaptajen til den mindste lappeunge.

Mandag den 21. juli

Høj søgang med klar luft og solskin. Det har tabt sig en del med dansen vel nok på grund af skibets rullen. Folk ligger i grupper omkring på dækket eller sover tiden væk. De fleste klarer sig ret godt for søsyge og holder humøret vedlige, hvad der er en hovedbetingelse. En ung fyr fra Vendsyssel, som havde køje neden under mig, havde ingen køjeklæder, men lå på de bare brædder og var altså ikke i stand til at klæde sig af, hvad der er meget uheldigt. Han var tillige syg og af medlidenhed lånte jeg ham mit ene tæppe for resten af rejsen. Skibet er provianteret for et halvt år, en forsigtighedsregel myndighederne fordrer, så for proviantens skyld kunne vi godt sejle jorden rundt. Brødet, som var indskibet før rejsens begyndelse er hørt op og der bages nu på skibet hver nat. Her er to køkkener med to tilhørende kokke, en for kahytterne og en for mellemdæk, samt en bager. Fra København til New York er 4.400 mil (alle her angivne mil er engelske). Vejen om ad Frederikshavn, Christiania og Christianssand forlænger den dog betydeligt. Efter al sandsynlighed vil rejsen blive en del forsinket, da vi jævnlig har modvind.

Tirsdag den 22. juli

Middagen bestod af grønkål med tilhørende flæskestumper, en ret jeg sætter megen lidt pris på. Stadig modvind. Mod aften passerede vi en damper, der først antoges at være søsterskibet s/s Island, som er på hjemrejse fra New York, men det antoges senere at være en engelsk kreaturdamper, som overfører levende dyr fra Amerika til England. Efter sigende havde den 800 til 900 kreaturer om bord. Det må være en drøj rejse for de stakkels dyr, men englænderne får kødet levende og det er jo hovedsagen.

Onsdag den 23. juli

Alt tyder på en lang og besværlig rejse, grundet på uheldige vinde. Efter styrmandens udtalelse vil overfarten vare i 3 uger, det må blive gemytlig i enden.

Torsdag den 24. juli

I dag er vinden bedre, en del sejl er sat op og skibet glider rask fremad. Vi så i formiddag en sejler, det vakte almindelig glæde, det er så sjældent man ser nogen. Redningsvæsenet er her på stedet i den bedste orden i tilfælde af ulykke. Hver mand af besætningen er anvist sin plads på de otte forskellige redningsbåde, som står på overbygningen over dækket. Styrmanden, tømmermanden og bådmanden har da overkommandoen på hver sin båd og alle står under dem, således var tømmermanden, en lystig fynbo, meget stolt over at have kommandoen over proviantsforvalteren, hvilken sidste ellers til hverdag står

langt over tømmermanden og har officersrang. Redningsbælter ligger i masser over passagerernes køjer, så disse kan hurtigt få fat på et sådant der fuldstændig kan holde selv den mest uøvede svømmer oppe. Foruden de otte både er der to flydebroer, som hver kan bære 60 mand. I båden står foruden en tønde vand en stor del brød. Vandet blir skiftet for hver rejse. Brødet er hårdt bagt skibsbrød, der er lige så godt om et år som i dag. Af den 90 mands besætning er der kaptajnen, tre styrmænd, fire maskinmestre, en regnskabsfører, en proviantforvalter, en hovmester, fire assistenter, tre fyrbødere, to kokke, en bager, otte opvartere, en jomfru, en tømmermand, en bådsmand, en natvægter og ikke at forglemme en doktor og en slags apotekerdreng. Resten matroser og andre underordnede.

Fredag den 25. juli

Atter modvind og dårlig fart. Solen skinner klart fra morgenstunden og søen stille, hvad havde til følge at vi kom lidt tidligere ud af køjerne end almindeligt. Man fik travlt med at blanke støvler og børste tøj og lagde i det hele mere vægt på morgentoiletet end ellers, grundet på det gode vejr. Damerne var ligeledes kommen usædvanlig tidlig på dækket. Det varede dog ikke længe før vinden gik styrbords. Søerne blev højere og himlen skyet. Man kan enkelte gange når søen er rolig se en hval stikke sin mægtige hale eller rygfinne op over vandskorpen. Ligeledes ses undertiden store flokke af delfiner, en fisk der af størrelse svarer til en vesterhavstorsk, de følger skibet i stor nærhed og er mest ejendommelige ved deres måde at svømme på, de galoperer op over vandskorpen op og ned, op og ned, omtrent som man tænker sig galpoerende dragoner. Nogle dage var hospitalet helt overfyldt med søsyge — men allerede i går var der ingen flere tilbage. I det hele har der ikke været mange syge, men en god køje og forhåbninger om nogle gode glas portvin i forbindelse med lidt lækre spiser, ting som gerne biver tildelt de syge, kan måske nok friste adskillige til at melde sig som patient — det koster jo lige meget. Der findes på skibet to vaskestuer, en for mænd og en for kvinder og der er ikke få som benytter sig deraf. Matroserne er jo frem for alt dygtige „vaskekoner“. Og foruden at vaske deres eget tøj vil de gerne have lidt fortjeneste ved at vaske for passagererne.

Lørdag den 26. juli

Vejret var godt fredag aften, så dansen kom til at gå rask og standsede ikke før vagten ringede, anden gang i fjerde vagt kl.10. Musik mangler der ikke når der danses. Violin og harmonikaens toner blander sig med lyden fra guitar, fløjte og harpe. Og om det end ikke var øvede musikanter gik det godt – man nøjes med det. Skibet vugger frem og tilbage for de høje søer, men det standser ikke lystigheden, de dansende har snart nået overordentlig færdighed i at følge skibets bevægelser. Klokkeren har slået to, så mandlige og kvindelige må skilles, hvorved det tilsyneladende falder hårdt nok for mange. Man er atter nede i det triste køjerum, men just ikke for straks at gå til køjs, nej, lystigheden fortsætter længe med kraftprøver og forskellige strabadser udfører de deres præstationer, til stor tilfredshed for „publikum“, der giver deres bifald til kende ved idelige fremkaldelser. I det sidste døgn har vi tilbagelagt 229 mil. I morges vågnede jeg kl. 4 ved, oppe fra dækket at høre søfolkene: „O hiv o hei!“ Jeg kom hurtigt i klæderne og op på dækket, hvor jeg så de havde travlt med at sætte alle sejl til, da vi havde fået vinden bagbords. Det er ikke noget let arbejde at manøvrere med de store sejl i stærk blæst men de legede søulke generer det ikke stort, jo hårdere det trykker des højere synger de, og altid ser man dem ved godt humør, stolte af deres beskedne stilling og med stor beredvillighed fortæller de ældre om deres lange rejser og pynter med synlig velbehag på historien med forskellige røverhistorier de har oplevet og selv om man mærker de hænger en del plader ved lader man som ingenting. Spørger man en af dem om det ikke er vanskeligt at holde sig fast når de

skal i en stærk storm op i mastrene og entre hen ad tomlinier får man dette svar: „Jo, på dækket kan det sagtens være slemt nok med, men kommer jeg først op til knappen skal hun inte smide mig af så let“ Knappen sidder oven på stormasteret. Søfolkenes arbejde er snavset og anstrengende, men om aftenen når de kommer frem på dækket er de altid godt vaskede og pyntet på god sømands vis. Ikke så sjældent, når vi havde vinden sidelæns kom der uforventende en sø ind over skibet, den kom til med en sådan voldsom kraft, så skibet slog helt om på siden og overskyllede ofte det intetanende selskab, som havde grupperet sig på dækket, og bragte et øjeblik, navnlig de første dage en del forvirring. Men man blev snart vant til den slags fornøjelige ubehageligheder, der kun koster en våd trøje som snart igen kunne tørres i solvarmen. Jeg har stiftet bekendtskab med mange og fået meget at vide. Navnlig har jeg søgt de personer som tidligere har været i Amerika og det har glædet mig at alles mening har været ens visende og ingen har udtalt sig ufordelagtigt om Amerika. En af de første jeg talte med var en ung ugift mand fra Sjælland. Han havde været i Amerika i 8 år og havde været både arbejder, beværter og hestehandler, han havde intet bestemt mål for fremtiden, men det bekymrede han sig ikke om. Han mente det kunne gå hvad han tog sig for. En gammel nordmand — snedker — havde også været hjemme en tur. Jeg tror han lever nu af sine penge. Han har været i Amerika i 40 år. Ved Chicagos brand mistede han omtrent alt men har siden arbejdet sig op. Han har en søn som ejer megen jord og en fåreflok på 8000 stk. En musiklærer som har boet i Amerika i 21 år har ligeledes besøgt sit fædreland, Norge, han har med sig fra Norge en svoger med kone og fire børn. Flere koner rejser over til deres mænd. deriblandt er der en som rejser med 7 børn, en anden med 5 og lignende. Mange gamle mennesker er her ombord og rejser over til deres børn. Af danske damer findes der en del, som jeg dog ikke skal spille mange ord på. En sygeplejerske fra Århus rejser til en plads i New York, hvor hun skal have 80 kr. om måneden, imod 20 kr. hun har fået i Århus. Der er en del unge piger der dog med hensyn til dannet opførsel ingenlunde gør deres fædreland ære, de fleste er fra København. To brødre fra Thy 16 og 17 år rejser til deres forældre i Chicago hvor faderen er sporvognskusk. De mest dannede kvinder her ombord er norske, men det er selvfølgelig kun et tilfælde. Her er flere damer fra Christiania og Christianssand som er dannede og underholdende, de holder meget af at tale om deres bjergfulde fædreland. De foretrækker de danske frem for de svenske og kalder danskerne for sine brødre. To søstre fra Trondhjem rejser til deres onkel som bor på øen Vancouver som ligger tre dages rejse ude i Det stille Hav. De har den længste rejse af nogen, men er stadig ved godt mod og aldrig syge nogen dag. De kraftigste her om bord er finnerne, de er nogle rene kæmper men også de mest uciviliserede. Her er flere unge piger, som rejser til deres kærester.

Søndag den 27. juli

Den sædvanlige søndagsandagt blev holdt af forskellige. Nogle af søfolkene havde deres fornøjelse af at forstyrre de andagtiges ro, hvilket forbitrede mig meget, man bør ikke forstyrre dem, selv om man ikke synes om deres ceremonier, men det nytter nu ikke at sige noget til søfolkene. Sidste døgn har vi sejlet 228 mil.

Mandag den 28. juli

Man længes så snart efter land, uagtet alle er raske og vejret godt. Tågen er for tiden så tyk, så man næsten kan slå søm i den. Vandtemperaturen er gået fra 22° ned til 9°, man taler om et snarligt møde med isbjerge, fordi vandet på en gang er blevet så koldt, da det særlig er på dette strøg vi nu er det oftest indtræffer. At vandet i det sidste døgn har været så varmt var begrundet på vi passerede Golfstrømmen. Uagtet det blæste en del, var det dog en frygtelig varme, man kunne ikke være i køjerner om natten.

Tirsdag den 29. juli

Tilbagelagt i sidste døgn 254 mil. Mandag aften fik et efterspil, som jeg nærmere skal omtale. Da varmen er blevet så trykkende såvel i kahytterne som oppe, falder det meget vanskeligt at komme til ro og der drives løjer på mange måder. I aftes slog løjerne ud til det højeste og havde nær fået et mindre heldigt efterspil. Der er mange, navnlig udlændinge, som har en stor øvelse i at efterligne både dyr og fugle, og når en snes stykker tar på vej efterabende hver sit dyr eller fugle, kan de lave en gruelig spektakel. Disse løjer driver de værre end nogensinde. Og efter at natvagterne flere gange havde påbudt ro uden at det frygtedes, kom tredje styrmand. Han sagde ikke noget, men tog alle fire lygter med, som ellers brænder hele natten, det skulle nok hjælpe, når vi kom til at ligge i mørke, mente han, men det var en gal regning. Mens han tog lygterne var det aldeles stille, men himlene fri den stakkels mand, for mere at blive udsat for lignende salve, som den han fik da han forlod køjerummet med belysningen. Med ét brød det løs igen med hujen, piben og klapren så en lignende spektakel har jeg aldrig oplevet, det ordentlig rystede i skibet. Nogle opvartere som var gået lidt tidlig til køjs og var falden i søvn vågnede selvfølgelig i den største forskrækkelse og ved at befinde sig i det dybeste mørke og høre så en umenneskelig spektakel for de ud af sengene i den største fortvivlelse i den tro at skibet sank, og famlede omkring i mørket for at finde redningsbælter. Spektaklerne og hylene vedblev en tid, men fik en brat ende. Hele skibets officerskorps kom på benene. Og første styrmand med adskillige håndlangere kom hurtig ned med en lygte og straks blev der ro. Der vankede så en overordentlig tordentale til urostifterne, deklareret med de groveste udtryk, der for øvrigt vist prellede af som vand på en gås. Næste dag skulle holdes forhør forklarede han, og urostifterne blev sat i lasten, ført med „tilbage til København“ og straffet for mytteri osv. Det værste var at det gjorde en større forstyrrelse i den gifte afdeling ved siden af. Der var kun en bræddevæg imellem, så de kunne høre alt og mange troede skibet sank, at der var ild eller lignende, og flere gamle mennesker for ud af sengene og op på dækket hvor de løb hujende omkring i det blotte linned, indtil kaptajnen kom og beroligede dem med, der intet var i vejen. Alle truslerne om forhør og lignende blev til intet og næste dag var tilsyneladende det hele glemt, det var jo også kun en grov spøg, man altid må være forberedt på hvor så mange er samlede, og hvor der da altid findes brushoveder iblandt. På søsterskibet s/s Hekla skete for nogen tid siden noget lignende, men der blev taget hårdere fat, tolv mand blev sat i lasten og måtte der afsone i 36 timer.

Onsdag den 30. juli

Sidste døgn tilbagelagt 255 mil. Vi har i løbet af dagen passeret en del damp- og sejlskibe, et bevis på vi nærmer os New York. Mit bedste bekendtskab her på skibet er blevet stiftet med en dansker, ved navn Jørgensen. Han har tidligere været forvalter, har siden studeret, hvilket han nu har opgivet for at rejse til en broder i Amerika.

Torsdag den 31. juli

Tilbagelagt 172 mil, det mindste endnu, grundet på modvind og strømninger. Vi håber at nå New York i morgen formiddag. Et par folk, til al skam danske, har vakt en del opsigt. Han er efter sigende barber og har været gift et års tid, men løben fra konen, tillige med det fruentimmer med hvem han fortalte han var gift og har ladet hende indskrive som sin hustru. Det kom dog tilfældigt frem, hvorledes det forholdt sig og de blev hurtigt skilt ad. På mellemdækket findes mange, tilsyneladende bedre stillede folk og jeg tror mest damer. De klarer dem lige så godt som kahytpassagererne, når ellers de kan

finde sig i forholdene, der unægtelig er slemt afstikkende fra de hjemlige. Når man begynder en sådan rejse, må man gøre sig det så behageligt som forholdene tillader det men samtidig være beredt på en del ubehageligheder. Man må bøje sig for forholdene og frem for alt tage det hele så gemytligt som muligt, derved falder mange små vanskeligheder bort. Mange rejsende har en evig plage med dem selv, altid er der noget i vejen, enten med kost, logi eller opvarningen. Man opnår større bekvemmeligheder ved at rejse på første plads og tror man sig ikke stærk nok til at rejse på dæksplads så er der jo intet at indvende der imod. Men det koster 115 kr. mere fra København til New York, men i virkeligheden er fordelene kun små.

Fredag den 1. august

Vi venter at nå New York i aften. Der vaskes og spules overalt og flere forberedelser gøres.

Lørdag den 2. august

Man var i dag usædvanlig tidlig på benene og pudsede op ved sig det bedste man kunne. Man ventede at få foden på Amerikas grund inden aften. Vejret er klart og godt, så man ret kan frydes over den smukke indsejling til New York havn. Vi passerer det ene mægtige dampskib efter det andet. Skibe så store som der aldrig har været set mage til i nogen dansk havn. Når man passerer dem, hilser de alle med flagene, så man kan se hvilken nation de hører til. En ulykke havde nær sket nu den sidste dag, en dreng fik benet i klemme ved rorskætningen men kom dog nogenlunde uskadt derfra. Klokkeren 4 eftermiddag kunne vi se Amerikas kyst, man ser det land hvoraf man håber så meget. En lidt højtidelig stemning har tilsyneladende grebet alle, alles øjne var fæstet på samme punkt. Det er blikstille, så langt man kan se er vandskorpen fyldt med fisk af størrelse som sild, mange både ligger for at få fangst af de store stimer. I nogen afstand står et mægtigt fyrtårn, og noget nærmere er der på en revle i vandet anbragt en stor klokke som ringer uafbrudt for at advare mod det farlige sted. Klokkeren sættes i bevægelse ved at søerne slår imod dem. Nu har vi fået lods ombord, som så overtager kommandoen over skibet og er ansvarlig for at føre skibet sikkert i havn. Ingen kaptajn må gå i havnen uden lods. Flere og flere skibe møder vi, skibe af en umådelig størrelse overfyldte med mennesker farer frem og tilbage med grusom fart, man må undres over det går godt. Nu ser vi Frihedsgudinden i kort afstand. Hvor stor denne støtte er ses bedst af, at en mand kan gå ad en trappe gennem armen, helt op i tommelfingeren, på den hånd hun rækker til vejrs og omslutter fakkelen. Men „ingen kender dagen før solen går ned“ er et sandt ord. Alle var glade og jublede over så snart at komme i land og se den store stad New York, som nu lå klart forude, men skæbnen ville ikke det skulle gå så let som ventet. Tre dampere kom os i vejen omtrent på en gang. De to klarede sig stolt forbi, den tredie, en stor mudderdamper som kun var i stand til at bevæge sig ganske langsomt, kom os lige for bords, muligvis havde den håbet at kunne nå forbi, men vores fart var for stærk og en katastrofe uundgæelig. Jeg blev først opmærksom på lodsens fortvivlelse og stormende kommando og opdagede da starks grunden. Trods alt kunne den stakkels mand ikke afværge ulykken, med et umådeligt brag løb s/s Norges forstavn ind midtskibs på den ulykkelige damper og næsten skar den midt over. Det var et højst uhyggeligt syn. Man kunne se helt ind gennem skibet og så kokken stå i køkkenet, hvor alle slags spise- og husgeråd snart lå hulter til bulter mellem hinanden. Man så fyrbøderne løbe fra sin post, redde sig med nød fra den udsprøjtende damp. På 2 – 3 minutter var skibet gået til bunds. Efter sigende var der 20 mand ombord, de løb som spøgelses omkring mellem hinanden, en mand så man trække en dolk frem og true op efter lodsens som stod på s/s Norges kommandobro. En båd fik de sat i vandet fra det synkende skib, en kom ud

fra s/s Norge og en fra et forbisejlende dampskib, — og alle blev med nød reddet, men desværre skulle en efter sigende have brækket ryggen. To så man sloges om et stykke vrug, og gud ved, det var en kamp på liv og død, men som de stredes sank skibet og vandhvirvlen rev dem begge med sig i dybet, dog må det have været dygtige svømmere, thi de kom straks op på overfladen igen og blev da reddet af båderne. Denne ulykke bragte en stor forstyrrelse ombord på s/s Norge og selv efter det blev meddelt at s/s Norge ingen skade havde taget kunne der dog ikke let komme ro i sindene. Bekymring og uro var at læse i alles ansigter. Man ønsker nok ikke mere at se noget lignende og dog har man godt deraf — man lærer for alvor at gå i sig selv i sådan et øjeblik og dog var dette ingenlunde så rædselsfuldt.

Dette var den 2. august 1890, altså en mærkedag for mig — min 30 års fødselsdag, landet i Amerika og sluttelig en søulykke. Denne dag vil altid stå frisk i min erindring. Vi havde alle glædet os til en lille afskedsfest oven på rejsen, som man plejer at holde om natten i Thingvallaselskabets pakhuis i New York, men nu er lysten til det betagen de fleste, og endvidere har vi fået meddelt, at vi skal blive ombord på skibet natten over.

Dermed slutter jeg mine indtryk af sørejsen, anbefalende mig til landjorden og dens befordringsmidler.

Rejsen gennem Amerika.

Søndag den 3. august 1890

Efter at have ligget for anker i New Yorks havn, natten mellem den 2. og 3. august, ankrede vi op og lagde til ved Thingvallaselskabets pakhuis kl. 5³⁰ om morgenen, og straks fik vi lov til at gå fra skibet ned i pakhuset, hvor selskabets generalagent L. C. Petersen var til stede. Desuden mødte der en stor del handlende, mest piger og koner, der faldbød frugt, kager og mælk til ublue priser, således forlangte de for et glas mælk og en pære 10 cent, (omtrent 40 øre). „Californisk frugt“ råbte de, for særlig at betone deres finhed. Endvidere mødte toldvæsenet. Efterhånden som tøjet kom op af lasten, måtte hver åbne sin kuffert og lade toldbetjenten efterse tøjet, men de var ikke vanskelige at komme ud af det med. I løbet af et par timer var alt i orden og hver havde fået udleveret sin bagage. Det var en fornøjelse at se på de mange, som blev modtaget af deres kære. Mænd kom for at modtage deres ventede koner og børn. Kærestefolk mødtes efter en lang skilsmisse, gamle folk blev modtaget af deres børn, det var en glæde at være en stille tilskuer til al den fryd og overraskelse gensynet vakte. Gods og passagerer kom alle i et par dampbåde og blev sejlet over til en stor bygning på den anden side havnen, som kaldes „Gæstegården“, hvor alle emigranter, som rejser over New York kommer. Der bliver man så ført omkring til forskellige kontorer, først kom man til et sted, hvor man må opgive fulde navn, alder, bestemmelsessted, gift eller ugift, hvor man rejser til, hvor mange penge man har osv. Man må, hvis man kun rejser til New York, være i besiddelse af mindst 10 dollars, hvis ellers man ingen familie eller bekendte har man rejser til, som kan sørge for man ikke straks står tomhændet på gaden og falder byen til byrde. Har man ingen familie og ingen penge, når man kommer i land blir man sendt tilbage igen, hvorfra man er kommet. En ung maskinsvend fra København ejede ikke en øre, han fik dog lov til at gå, men blev pålagt at møde igen næste dag, de mente da der muligvis kunne skaffes ham arbejde. Trods manden var fuldstændig blottet for alt — ingen penge, hverken til mad eller logi, var han dog ved godt mod, dog må det være mindre behageligt, så meget mere da han heller ingen kunne tale med. Han mente det muligvis kunne blive hans lykke hvis de skaffede ham arbejde fra „kontoret“. Ved afskeden var vi en del, som samlede dertil nogle skillinger til ham. Efter vi havde været i Karlegården i nogle timer, hvor der også var lejlighed til at få proviant at købe hvad vi havde brug for på vejen til Chicago, kom vi atter ombord på en lille dampbåd, som førte os over til en af de mange banegårde, som New York har. Det er storslået at se de hundreder af dampbåde, som løber frem og tilbage i den store havn, propfulde af mennesker. Man må forbavses over, at det går godt med den umådelige fart de går, at de ikke tørner mod hinanden. Ligeledes på banegården var færdslen overordentlig stor. Togene kommer og går i en uendelighed. Og jeg tør nok sige at der kommer og går flere tog på New Yorks banegård end sporvognene på Kongens Nytorv i København. Ingen som ikke har set det, kan tilnærmelsesvis gøre sig noget begreb derom. Efter et par timers venten kom vi på toget og nu gik det med rivende fart over bjerge og dale.

Jernbanevognene er praktisk indrettede, man går ind fra enden på vognen, langs op ad midten. Der er to rækker stole, en ved hver side af gangen, hver stol er til to personer. Stolene er meget bekvemme, de er polstrede, enten med plyds eller voksdug og ligner mest små sofaer, de er med fjedre og kan slås ned (ryggen) om natten når man vil sove. I hver vogn er en vandbeholder med isvand, hvor man kan tage så meget man ønsker, hvilket var os en stor glæde, da det var meget varmt. Da vi havde kørt lidt, mødte en som

ville sælge frugt, konfekt og kager, men priserne passede os ikke. Nu gik det rask hen over marker og fjelde, og mange stolte bygninger så vi langs banelinjen, huse så høje som man ikke kender dem hjemme, — dette hørte til New Yorks forstad. Så kørte man over husene og så ind gennem lange klippehælvninger, det var lidt ubehageligt i begyndelsen enten at se ned, når toget gik hen over husene, eller fare ind gennem en lang klippegrav hvor det på en gang blev så mørkt som ingen nat, men man vænner sig snart til det. Da det blev mørkt belavede vi os på at sove og det gik meget godt, dog før vi kom til ro nåede vi byen Philadelphia, en stor og pragtfuld by med elektrisk belysning. Længere ud på natten kom vi til en flod, som mærkelig nok ingen bro førte over, den havde vist været dem for bred tænker jeg, men i stedet for var der en færge af en sådan længde, at den kunne føre hele det lange tog over på en gang. Mange sad i vognene og sov uden at ane de sejlede. Ved dag gry kom vi til en større station. Nogle passagerer stod af der for at blive befordrede videre med en anden linje. Atter blev det lyst, solen sendte sine varme stråler ind til os i vognene og vi følte os vel efter den korte søvn vi havde nydt. Egnen var uforandret, bjerge og dale i en uendelighed. Gennem mange dale løb floder, og når vi kom til en flod vidste vi altid der fulgte en by efter. Disse købstæder i bjergegnene i de østlige stater, er udelukkende fabriksbyer, man kunne tælle fabrikkerne i snesevis og næsten altid jernvarefabrikker, fra disse byer kommer der masser af maskiner og al slags værktøj, som forsendes fra Amerika over hele verden. Råmaterialet graves ud af bjergene. Ligeledes findes i bjergene kul i overflødighed. På disse strækninger er ikke meget agerland, kun i dalene og lidt op ad bjergsiderne er jorden på visse steder dyrket.

Endvidere er der megen skov. Hvor skovene er størst ligger flere store savværker og også andre slags fabrikker findes, til eksempel, glasværker og lignende, alle får de deres råprodukter fra bjergene og det hele vidner om en storslået bjergværksdrift. Mod aften forandrede terrænet sig noget og blev mere til agerland, og man ser flere farmerhuse, hvoraf de fleste er opført af træ, hvoraf mange var meget nette, enkelte endda ligefrem elegante, og hvem der så og mindes det norske træhus, som var opført på udstillingen i København, ved hvor smukt og praktisk træhuse kan bygges. Ud på aftenen trak det op til et hæftigt tordenvejr, vi kørte forbi en gård som brændte. Så blev det nat og atter dag!

Mandag den 4. august 1890

Klokken 8 nåede vi Chicago, den næststørste by i Amerika, hvilken der desværre ikke blev lejlighed til at se meget af, hvad der ærgrede mig så meget, da jeg ved, at netop Chicago sidder inde med en mængde mærkværdigheder, navnlig er denne by bekendt for sine pragtfulde bygninger og smukke anlæg og lysthaver. Vi blev modtaget på banegården af en agent og kørt i vogne til et emigrant hotel, hvor vi måtte opholde os fra kl. 8 morgen til kl. 6 aften, uden at få lov til at komme på gaden, hvad der vakte megen harme blandt os alle. Hvad vi ønskede at købe var at få på hotellet og folkene var overordentlig flinke der, som overalt, men det var dog ærgerligt at være i Chicago en hel dag uden at se noget af den store by. Vi kørte dog gennem flere store gader og uagtet jeg har udtalt mig meget til fordel for New York, må jeg dog med hensyn til en pragtfuld udstyrelse give Chicago prisen.

Fra Chicago kommer nok det meste af det dejlige amerikanske fedt, som er bekendt nok i Danmark. Man fortæller herom, at de presser fedtet ud af levende vildsvin og lader dem så atter løbe, men det er vel ikke helt pålideligt! At Chicago tillige er en stor fabriksby er bekendt nok. Klokken 6 kom vi atter på toget. Banegården ligger lavt og er helt overbygget, hele pladsen danner et mægtigt rum, hvori mange tog kan holde samtidig de går ud og ind i en guddommelighed, der er en råben, hujen og skrigen så folk med svage nerver, kan næsten blive tossede. Små butikker og garderober var omkring i krogene på selve banegården og det hele danner et virvar uden lige. Vognene var endnu

behageligere end de forrige, hver passager fik sin lænestol med plydsbetræk at sidde i, når man ville sove, kunne stoleryggen slås tilbage, så man lå yderst behageligt. Vi kørte så videre og forlod Chicago den 5. august.

Onsdag den 6. august 1890

Vi sov godt i de varme lænestole. Vi kom til at køre sammen med nogle svenskere og nordmænd og de var meget snaksomme og ville jo gerne høre nyt fra det gamle land. Alt er komfortabelt indrettet i disse tog, som går flere dage i træk og der er gjort alt for passagerernes bekvemmelighed. Der er flotte toiletværelser, hvor man kan blive vasket, børstet og friseret, så godt som nogensinde, uden at det koster en øre. Ligeledes findes på toget en hel restauration, en rummelig og flot udstyret spisesal, et stort køkken og andre bekvemmeligheder. Til kokke og ved opvartning bruges kun sorte folk, hvad er det mest almindelige overalt.

Klokken 10 nåede vi byen Kansas City som er hovedstaden i staten Kansas. Byen ligger ved en stor flod, hvorover fører en mængde jernbroer, som passeres af togene. Mange fabrikker lå langs med flodbredden. Og selve byen lå op ad bjergsiderne. Banegården havde megen lighed med hvad vi så i Chicago. Man så folk af mange racer og ligeså forkellige var deres hudfarve, der var både sorte, brune, gule, røde og hvide. Således er den ægte neger helt ravn sort. Indianerne er røde i huden, kineserne er gulagtige og navnlig komiske, ved sin lange hårpisk der undertiden når jorden, atter andre stak mere i det brune, og europæerne er som bekendt hvide, når ellers han er vasket ren. Også i Kansas City måtte vi skifte tog.

En ung pige stod ud der. Hendes kæreste boede i byen og hun skulle straks giftes, hun var fra Korsør. Atter kører vi videre. Vejen går gennem almindelig agerland, som vi har dem derhjemme, hele dagen var meget ensformig. Ved middagstid nåede vi et spisehus ved en landstation og de fleste tørnede derind, hvor vi kunne få at købe hvad vi ønskede, men gruelig dyrt. Man kan få alt, kun ikke brændevin, det nydes sjældent og er langt dyrere end vin. Mod aften gjorde vi ligeledes holdt ved et hotel men kun få gik derind, dog gik jeg mest af nysgerrighed. Hotelbygningen var smukt opført af træ. Det første rum man trådte ind i var en slags restaurant, jeg gik videre og kom ind i en stor spisesal, flere borde stod dækkede og anretningen var både smuk og smagfuldt udført, og duge og servietter var blændende hvide. Salen var stor nok til at der kunne spise ca. 200 personer samtidig, og man kunne se de var belavet på et ubestemt antal gæster, da alle bordene stod dækkede, men over det hele var da trukket et gråt slør for at beskytte mod støv og fluer. Ved et langt bord sad en ca. 50 personer og spiste og hvidklædte damer opvartede. Der var flere varme retter, kager og frugt samt vin. Jeg forlangte kaffe og en slags kage som spises overalt herovre og hedder „pie“, det var næsten det eneste jeg kunne forlange de kunne forstå. Mod aften kom vi til en by som hed Solina, den havde flere kirker med høje spir og forskellige andre store offentlige bygninger. For øvrigt så hele staden ikke ud til at være over ti år gammel. Togføreren vi har haft i dag var en sønderjyde, hvem jeg glædede mig meget ved at tale med, han fortalte mig en del om forholdene herovre. Jeg spurgte ham om han var gift hvortil han svarede nej, han kunne ikke for tyskerne få lov til at komme hjem og hente sig en kone, og en amerikaner ville han ikke have, da, de var som regel dovne og lidt huslige. Da jeg ville vide hvad grunden var dertil svarede han, at de havde råd til det. Vi har to negre helt sorte her på toget som konduktører, de er meget flinke og opmærksomme, især mod damerne, de sidder meget af tiden inde hos os og driver løjer. Det er ikke her som i Danmark, hvor konduktøren må gå udvendig, her kan han udføre sin gerning inde i toget.

Torsdag den 7. august 1890

Fra morgenstunden af har vi kørt gennem en meget flad landstrækning af dårlig beskaffenhed. Det hele ligger som græsgange, og en stor del køer og heste driver om i store flokke. Bygninger findes ikke på den store slette, kun en enkel træhytte, formodentlig bolig for hyrderne. På bedre dyrkede jorder, ser man dem benytte avlsredskaber, som man har dem i Danmark. Høstmaskiner bliver brugt i langt større udstrækning, man ser såvel rad, som breddemaskiner, hesteriver m. m. Klokkeren to næde vi til en mere frugtbar egn, lidt skov, et vandløb og til sidst en by med fabrikker og hvor flere jernbaneveje mødtes og krydsede hinanden. Vi gør et lille ophold, da personalet skal hen til et nærliggende hotel og spise frokost. Straks efter fik vi meddelelse om at vi skulle skifte tog der, men først atter gå kl. 12¹⁵, eftermiddag. Byens navn var Pueblo. Der mødte straks en „hotelkeeper“, eller keeper, en herre som møder ved alle tog for at kapre gæster til det hotel, hvorfra han er. Manden var en svensker, og da vi således kunne tale med ham, havde han let ved at få os med. Han lovede os middag for 50 cent når vi var flere og vi blev da ni som gik med. Hotellet var overordentlig komfortabelt, vi blev anvist værelser, hvor vi kunne vaske og børste os, hvad vi trængte hårdt til. Middagen bestod af mange retter, man nåede knapt at smage på den ene før de mødte med den anden. Opvarningen udførtes af fire negre, klædt i hvidt og det var alt så meget dejligt, men da vi skulle betale, ville de have 70 cent, i stedet for 50 cent, vi protesterede så godt vi kunne, men hvad kunne det nytte, vi måtte betale, og lovede ikke at komme der mere. Nu kom vi på toget igen og kørte videre. Jeg havde dog en større ærgrelse i Pueblo, min kuffert var slået helt i stykker, så tøjet hængte ud til alle sider, jeg fik i en butik to sække, som jeg kom det hele i.

Nu kom vi til staten Colorado. Vejen gik langs en smal flod, gennem en bjergkløft, og aldrig havde jeg tænkt mig, at se så mægtige stenklipper, som der var, høje bjerge af lutter sten, aldeles lodrette og undertiden hængte de endog ud over sporet, så man skulle forbavses over de ikke styrtede ned. Mod aften nåede vi en by ved navn Grando, og straks efter begyndte vi at stige op på toppen af et højt bjerg vi skulle over. Der blev spændt to lokomotiver for og rask gik det op ad de høje skrænter. Der var flere som var mindre glade ved denne kørsel, og i virkeligheden så den også noget farlig ud, når man så ned i dalen. Selvfølgelig kunne vi ikke køre lige op, det ville nok blive for stejlt. Sporet gik rundt om bjerget, så det havde form som en proptrækker eller, som man går op ad Rundetårn i København. Det var nat da vi nåede toppen af bjerget, helt ovenpå ligger en station som hedder Merrows. Nu begyndte nedstigningen, men imidlertid lagde vi os til ro og sov trygt til næste dag.

Fredag den 8. august 1890

Nu er vi kun ni tilbage af det store rejseselskab, otte danske og en finne. Tiden forslår vi på bedste måde, vi har ikke mere slagtersvenden fra København til at gøre akrobatiske øvelser, hvilket han tjente føden ved på rejsen. Penge var nemlig en saga blot for ham. de slap op allerede på søen. Nu befinder vi os i mormonernes land Utah. Mod middag slap vi ud af bjergene og kørte i en dal der så ud til at være meget frugtbar og blev bredere jo længere vi kom frem. Vi nåede en lille by som hed Salt Lake City, ret en dejlig by, med store frugthaver, og ingen steder har vi endnu kunnet købe frugter så billigt. Ved aften nåede vi en større by ved navn Ogden, hvor vi fik besked om at vente til næste dags middag.

Lørdag den 9. august 1890

Man faldt som overalt i forundring over den dejlige banegård i Ogden. Straks vi i aftes steg ud af toget mødte flere negre fra forskellige hoteller og ville absolut have os med, men heldigvis blev vi dog alle enige om at afslå deres påtrængende tilbud. Vi gik ind i ventesalen hvor vi traf en svensker, der også skulle til San Francisco, ham kunne vi tale med og han kunne igen tale engelsk og være tolk for os. Efter nogen tids forløb, blev vi vist ind i et stort opholdsværelse, som var på selve banegården, hvor der var ret behageligt – bekvemme bænke, meget elegant vaskerum og toiletværelser, særskilt for herrer og damer, alt var så overmåde praktisk og komfortabelt indrettet. Hele huset var oplyst ved elektriske lamper, der brændte hele natten. Hvor var vi alle glade, navnlig for det dejlige vaskerum, så tilstøvede vi var.

Det tog lang tid før vi kom til at sove, først gik vi en tur på gaden for at se byen og nyde den friske aftenluft, vi fandt da så stor behag i et kaffehus at vi gik der ind og fik os hver en kop kaffe og et par stykker brød til en ret rimelig pris. Vi skyndte os hjem og hente damerne, så de kunne få en kop kaffe med. Først hen mod klokken 2 kom vi til at sove, og det endda meget uroligt da fluerne plagede os slemt. En enkefru Munch fra København, som rejste til sin søn i San Francisco, en rigtig rar gammel dame, kunne slet ikke sove hvorfor hun fandt anledning til i de natlige timer, at forslå tiden med at lave kaffe til hele selskabet. Hun måtte lave kaffe lige så mange gange som vi var personer, da hendes kaffekedel kun var beregnet til en kop. Denne kaffehistorie tog lige til den lyse morgen for hende og gav megen fornøjelse men lidt søvn. Midt om natten som søvnen og kaffeserveringen gik højst, hørte vi fru Munch skrigende højt om hjælp inde fra damernes toiletværelse, hvor hun havde sit kaffeapparat stående. De øvrige damer løb straks ind for at komme hende til undsætning og om muligt endnu redde hendes liv, hvilket der for øvrigt vel næppe nogen frygtede for var alvorligt i fare, efter som det netop var fru Munch. Ovenpå skrigene hørte vi en skingrende latter og straks derpå kom tre af damerne bærende en død mus i en rød, ulden dameklokke. Toget sluttede med fru Munch, kridhvid i ansigtet, med hænderne foldede over brystet. Om morgenen da vi havde vasket og pyntet os på bedste måde, blev vi enige om at følges ad, ud for at se lidt på byen. Efter nogen flakken omkring, blev de fleste kede af at gå længere, og jeg gik da alene for at se noget mere, da der var så god tid. Jeg traf en mælkevogn og fik så megen sødmælk jeg kunne drikke for 5 cent. Mælken er frisk men havde en bitter smag i lighed med det amerikanske smør, hvoraf der forhandles en del i København. Smagen stammer fra vilde planter og ukultiverede græsgange. Byen så ikke ud til at være ret gammel, den havde vandværk, elektrisk lys, store og brede gader og elegante butikker. På en åben plads lidt uden for byen, så jeg en lille halmhytte opført af det stive majsstrå. Jeg gik derhen og fandt tre kvinder, der for resten lignede mere dyr end mennesker, de mindede meget om en stor sort puddelhund, eller en stor abekat. Den ene tilligemed en ung tøs sad uden for hytten og var i færd med at bearbejde en rå hud med en skarp flintsten, den tredje sad indenfor og loppedede sig, som et andet dyr. Hun så ikke ud til at være kommen til verden, hverken i dette eller forrige århundrede. Jeg havde en stor palmevifte i hånden, en slags man kan købe overalt for 5 cent. Jeg viftede hende, som sad der udenfor lidt, det vandt hendes bifald, som hun tilkendegav ved nogle sølsomme lyde. Endvidere gav jeg hende lidt tobak, hvad hun tilsyneladende syntes endnu bedre om, at hun ikke var nogen kostforagter af tobak kunne jeg nok tænke. Disse folk var vilde indianere, hvoraf der endnu findes en del strejfende omkring. En ukristelig lugt hos dem gav mig dog snart anledning til at forsvinde og afbryde deres „behagelige selskab“. for om muligt at opdage andre „pæne ting“ I et stort vaskeri så jeg alt blive udført af mandlige kinesere. Der er en rastløs færdsel på gaden. Hver mand farer omkring i sin cart, en slags tohjulet vogn forspændt med en hest, og i flyvende fart går det som alt amerikansk. Hele vognen vejer kun fra 60 til 100 pund, og giver kun plads til en mand. Andre rider – men stadig i

firspring. For sporvognen benyttes muler en blanding af amerikanske heste og æsler, hvilket sidste de dog mest ligner særlig på deres lange ører og kohale. I byens udkant ligger flotte huse, mest opført af granit, af hvilket der er rigeligt i bjergene der på tre sider ligger går op mod byen og gør meget til at pladsen bliver utålelig varm, navnlig for os nordboer.

Lørdag eftermiddag, klokken 3

Vi har forladt byen Ogden og kører nu efter bestemmelsesstedet. Da vi kom i toget lå der i flere stole blade som hed Hoteltidende. Bladene var fra San Francisco og jeg fandt hurtigt Hotel New Atlantic, hvor jeg agtede at opholde mig de par dage jeg muligvis bliver i byen. Fra Ogden til San Francisco har vi 8.941 mil, hvilket vi venter at tilbagelægge i 36 timer. Vi kører nu langs den bekendte Saltsø, mormonernes byer, og lejre ligger langs foden af den lange bjergkæde ved søens bred og huse og telte ligger så tykke som paddehatte. En del af den store dal vi kører i er frugtbar, men det meste er dog temmelig øde. Det meste af togpersonalet er negre, men man har ingen grund til at klage over dem. På hoteller, banegårde og kort sagt alle steder ved underordnede pladser er de på færde. Handlende følger stadig med toget og plager os med deres frugter, konfekt og bøger. Endelig slap vi ud af mormonernes land og over grænsen til staten Nevada. Vejen går stadig gennem en øde dal, der er en fortsættelse af Uthadalen og er stadig omgivet af høje bjerge. Af større byer passerer vi ingen i denne stat, og de strækninger vi i det hele gennemfarer er ikke videre omtale værd, vi vidste der ikke var langt til Californiens grænser og håber da at få erstatning for alt det fattige vi havde set i de sidstnævnte stater. Ved middagstid blev landet mere bjergfuldt og havde en del skov.

Søndag, den 10. august 1890

Endelig nåede vi Californiens grænser, der er meget bjergfulde. Bjergene er tæt begroet med fyrskov, og snart viste der sig en del savmøller, trævarefabrikker, store lagre af hustømmer, en del store stenovne, hvori der brændes trækul. Vi længtes efter bjergene skulle høre op, men fik noget andet at føle. Man kan ikke godt stole på den banelinie, som er afsat på kortet da den ikke gør nogen rede for de mange mil vi måtte cirkulere omkring for at slippe over bjergene. Snart begyndte en opstigning af en høj bjergkæde, dette skete ved højlys dag, så vi kunne se alt og ikke mindst de dybe afgrunde, der var grund til at udbryde med det gamle mundheld: „nu stiger den!“ Vor forbavelse steg for hver dag. Endnu har vi ikke prøvet så forrykt en kørsel, som på de bjerge og tilnærmelsesvis at beskrive vores forundring, at sligt kunne udføres, ville være umuligt. Man glemmer ikke let de indtryk man får på sådan en tur. Jernvejen gik over broer der var anlagt over dybe afgrunde mellem tvenne bjergtoppe, eller man snoede sig ad en smal vej omkring et bjerg til man nåede toppen. Og midt mellem de bjerge krydsede det ene tog det andet, den ene banelinie over eller undergik den anden. Og farten blev ikke mindre fordi vejen syntes farlig. Klokken 4 kom vi til et hotel, hvor vi kunne få både mad og drikke. Nu begyndte bjergkulturen at forandres fra skov til vinavl og dejlige frugthaver sås på de høje skrænter. Vandet strømmede fra kilder, der tit havde deres udspring helt højst oven på bjergene, og de bjerge der ikke selv havde vand, blev dette ledet dertil i store trærender over afgrundene. Vi kom lidt før aften ned på det jævne igen, og ikke længe varede det før vi nåede byen Sacramento, hvor rigsdagen samles for Californien. Byen har ca. 200.000 indbyggere og er meget smuk og ligger i en dejlig og frugtbar egn med den store Sakramentosø lige optil. Om sommeren synker vandet en del i søen og der danner eller rettere fremkommer da en del små øer ude omkring i søen, der da dyrkes, og disse øer skal efter sigende være de frugtbare steder på jorden. Snart faldt mørket på og

vi kunne ikke mere betragte det frugtbare land. Ud på aftenen kom vi til en plads som hedder Oakland, der skulle vi sejles over på en færge, færgen var af en sådan størrelse at man kunne føre tre lange tog over på en gang, der var tre jernspor på færgen, hvor de lange tog rullede ind på og over gik det næsten uden man mærkede det, jeg vidste ikke vi sejlede før vi var langt ude. Dette var måske dog noget af det mest storslåede vi endnu har mødt, når man tænker sig hvor umådelig stort et sådant skib må være og hvilken bæreevne det må have for at kunne bære tre lange jernbanetog på en gang. Det var mørkt så man ikke kunne se færgens form, men jeg antager den nærmest har haft form efter en flydebro. Der var dog kun kort over, hele sejlturen varede måske et kvarter, så kørte vi atter ud på fast grund, og afsted gik det efter San Francisco. Ved San Francisco kom vi atter ind på en færge, men der var vognene ikke med, og dog var den af en ordentlig størrelse, jeg tror mindst der var ligeså megen plads på færgens dæk, som der er plads inden i forsamlingsbygningen i Galtrup. Mens vi sejlede over kørte de frem og tilbage på dækket med store lukkede vogne fra hotellerne og rangerede den store mængde rejsegods så man kan nok slutte sig til den var enorm stor. Endelig kom vi i land. Klokken var da ca. 10. Da vi kom fra færgen holdt der over 20 hotelvogne for at modtage de rejsende, og en sådan spektakel som de hotelkarle holdt, for at fange rejsende, har jeg aldrig hørt mage til, de råbte og skreg og sled i os, for at få os med, så man dårligt kunne komme frem, og det gælder da om at være lidt hårdfør og skubbe dem fra sig. Vi var flere som ville til Hotel New Atlantic, men da jeg råbte navnet op på nævnte hotel var der flere af de slyngler som angav det var dem, men da jeg vil kunne forstå, der kun var en vogn derfra gjorde jeg hvad man aldrig skal undlade når man er lidt i knibe, nemlig spørge en politibetjent, så får man altid sandhed at vide. Betjenten viste os også straks hen til den rette vogn, og vi kom velbeholdne til hotellet. Jeg og en snedker Hansen fra Odense, fru Munch samt finnen, var de fire som tog på nævnte hotel. De øvrige blev modtaget af deres bekendte. Da vi endelig kom til huse følte vi trang til at få noget mad, men det kunne vi ikke godt få der på den tid af døgnet, hvilket forbavsede os meget, vi var jo vant til fra Danmark at kunne få mad til hvilken som helst tid. Her havde de spisetid tre gange daglig, et par timer hver gang og dermed var det forbi. Fru Munch blev anvist et værelse og gik snart til ro, Hansen og jeg gik lidt i byen, for at se hvorledes den så ud ved nattetid og tillige for at få noget mad, hvilket også lykkedes. Vi gik længe omkring og kom bl. a. op i et kvarter man kaldte for „Kineserbyen“, denne del af byen var kun beboet af kinesere, hvoraf der skal leve ca. 60.000 i San Francisco. Vi følte os dog ikke rigtig godt til mode i de temmelig skumle gader og gik atter til hotellet hvor vi blev anvist værelser og gik til sengs. Næste dag sendte fru Munch en dreng afsted med et brev til hendes søn som boede der i byen, men han kom tilbage igen og kunne ikke finde nogen efter den adresse, hvorfor fru Munch blev meget forstyrret. Hun bad da mig følge med sig ud, for om muligt at opsøge ham. Og hvor usandsynligt det end var for os at finde manden, da ingen af os kunne tale et ord engelsk, gik jeg dog med hende, og det lykkedes os virkelig efter megen møje at finde huset, hvor hendes søn boede. Jeg forlod da hende, ledsaget med mange taksigelser for den hjælp jeg havde ydet hende, og gik tilbage til hotellet, for at skrive nogle breve. Senere var vi henne på et Hotel Tivoli til hvis ejer en fynbo jeg havde hilsen fra en familie i København. Den øvrige del af dagen tilbragte jeg sammen med en dansker jeg traf på hotellet med at bese byens smukkeste pladser.

San Francisco er omtrent af samme størrelse som København, ca. 300.000 indbyggere. Byen er ikke gammel, i 1848 var der ingen by, først da den store amerikanske krig var forbi — Californien var kommet ind under de øvrige nordamerikanske fristater — begyndte byen at vokse, men navnlig tog den umådelig til i den straks efter udbrudte guldfeber, og siden har den udviklet sig til en stor handelsplads. Byens største hotel har 1200 gæsteværelser. Hotellet er bygget af jern og marmor. Selvfølgelig har en så stor by mange storslåede bygninger, og særlig har den et dejligt lystanlæg. Der går flere

sporvognslinier i alle retninger af byen og mange af dem går ved elektricitet, så hestene sparer de og komisk ser det ud når en del vogne kommer rullende uden heste, ekstra fin gang, der er en smule røg, som fra dampkøretøjer. Dette er omtrent hvad jeg har at fortælle om San Francisco og forsvunden er mandag den 11. august.

Tirsdag, den 12. august 1890

Klokken 8 kørte hotelvognen mig ned til dampskibsbroen, hvor jeg skulle gå om bord på passagerdampskibet Santa Rosa, der skulle føre mig med så mange andre til byen Santa Barbara, som lå 600 mil fra San Francisco i det sydlige af landet. Da jeg skulle købe billet kom jeg en del i knibe, da jeg ikke kunne besvare de spørgsmål de gjorde til mig angående om, hvor jeg kom fra, hvor jeg skulle hen og lignende, jeg forstod jo ikke et muk af hvad de sagde, men som man siger: „Når nøden er størst o.s.v.“ som jeg stod værst i det, begynder en herre, som stod ved siden af mig, at tiltale mig på dansk, og jeg blev selvfølgelig glædelig overrasket. Han hjalp mig så at få alt ordnet på bedste måde. Han var fra Slesvig, havde været med i den amerikanske krig og var nu fyrtårnskaptajn på Det Stille Havs kyst, hans bestilling var at rejse omkring og inspicere de mange fyrtårne, som findes der på kysten. Han havde 6 dollars (ca. 22 kr.) om dagen og fri rejse og uniform. Snart dampede vi afsted, ud på Det stille Hav. Skibet sejlede overordentlig hurtigt – meget hurtigere end s/s Norge, at der må have været fart på, kan fastslås af, at det var meningen vi skulle nå Santa Barbara næste dags aften, altså 600 mil i ca. 30 timer. Jeg tænkte på min barndom, på den tid da jeg i skolen lærte om Det stille Hav, dengang drømte jeg ikke om, at jeg i en moden alder skulle komme til at færdes på disse vande. Opholdet på skibet var overordentlig godt, endog meget bedre end på det danske skib s/s Norge. Vi fik kosten om bord, den var betalt med billetter og den var sandelig god, kød, smør og hvedebrød kunne vi få af alt hvad vi ønskede, og det var første klasses varer. Der var ingen på skibet jeg kunne tale med, andre end denne kaptajn og han forsvandt for mig om natten, velsagtens på et eller andet fyrtårn, i hvert fald var han væk, da jeg stod op om morgenen.

Onsdag, den 13. august 1890

Jeg sov godt om natten og bekymrede mig kun lidt om den næste dags sorger. Sejladserne havde været rolig og behagelig, vi kunne hele tiden øjne Californiens kyst, med de høje bjerge. Til den modsatte side havde vi Kinakysten, men den kunne vi dog ikke få øje på, hvad vel ikke var så underligt, da der efter kaptajnens oplysninger var 700 mil over til Kina. Klokken 4 eftermiddag nåede vi Santa Barbara. Byen lå smukt i dalen, ud mod søen. Jeg var blevet opgivet et skandinavisk hotel, som jeg så siden fik at vide, ikke eksisterede mere, så måtte jeg jo tage på et andet. Ret som vi sejlede ind i havnen, hørte jeg en ung mand sige et ord på svensk og jeg spurgte ham da straks, hvor han var fra, jo, han var da en svensker. Vi kom snart i tale og ærgrede os over, vi ikke var truffet sammen før. Manden kunne selvfølgelig tale engelsk, han har da været her i flere år og jeg fik god nytte af ham. Skibet skulle ligge et par timer, hvormed han skulle gå videre, til en by længere mod syd, som hedder Los Angeles, jeg derimod skulle blive natten over i Santa Barbara og gå næste dag til mit endelige bestemmelsessted Lompoc med postvogn. Han gik med mig i land og jeg kom snart på en hotelvogn, som der var nok af, og snart var jeg på hotellet og fik anvist et værelse. Ved aftensbordet traf jeg sammen med en snedkermester Jonsen, også en svensker, han havde været dels i Lompoc og dels i Santa Barbara i 20 år, så han vidste god besked om forholdene, der forresten lød meget gunstige. Da det blev aften gik jeg ud for at se byen. Jeg havde allerede hørt tidligere at denne by skulle være overordentlig smuk og klimaet noget af det bedste på den ganske

jord. Byen var meget pragtfuld, den har, antager jeg, vel en 5.000 indbyggere. Der bor mange for deres sundheds skyld og det er næsten udelukkende rige folk, som bor der, pengemænd, folk fra New York og de østlige stater bor der, navnlig om vinteren. Byen består derfor næsten udelukkende af villaer, med dejlige haver omkring, en del store hoteller og store smukke butikker. Uden videre at beskrive dens enkeltheder, må jeg sige det er den smukkeste plads jeg endnu har set.

*August 1890,
Paul Kirk Nørgaard.*